

7. Vrhunec partikularizma v zahodni in srednji Evropi

Literatura: S. Vilfan, Uvod v pravno zgodovino, str. 64 - 69

S. Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev, str. 119 - 142

S. Vilfan, Zgodovinska pravotvornost in Slovenci, str. 339 - 340, 455 – 457

Partikularizem pomeni drobitev osrednje oblasti na celo vrsto močnih posameznikov, ki si prisvojijo pomembne dele javne oblasti. Drugi znak partikularizma so različna prava za različne družbene sloje. Za veljavnost prava pomeni to sožitje različno velikih bolj ali manj odvisnih in povezanih pravnih sistemov. Ta pojav doživi svoj vrhunec med 10. in 13. stol. V Evropi to obdobje sovpa z vrhuncem fevdalne ureditve. Na slovenskem ozemlju pade v ta čas največji del preureditve kmetijstva, ko prevlada družinski kmečki obrat, huba. Ta preureditev povtroči razpad žup, prehod svobodnih v omejeno svobodo in družbeni zdr županov kot voditeljev nesvobodnih. Ima pa ugodne posledice v gospodarskem življenju, saj se dvigne produktivnost kmetijstva, z njo povezana poselitev pa povzroči premik etnične meje med Germani in Slovani.

1. Bistvene značilnosti obdobja

Časovni okvir – zahodna Evropa 10-12. stol. srednja Evropa 11. do srede 13. stol.

Obdobje, ko fevdalna ureditev doseže svoj vrhunec in vodilni sloj opravi svojo pozitivno vlogo z preureditvijo poljedelstva – velika kriza fevdalne ureditve in križarske vojne

2. Uveljavitev hubnega sistema – vloga zemljiških gospostev zaradi prizadevanj za povečanje donosnosti lastnih gospostev

a. pojem hubnega sistema – huba kot gospodarski in pravni pojem – kmetija in zajem

b. hubni sistem in kolonizacija – notranja kolonizacija: preureditev gospostva in razkroj župe, zunanja kolonizacija: naseljevanje obdelovalcev zemlje od drugod, podoba naselij – gručaste in obcestne vasi

c. posledice:

- povečanje pridelave,
- podreditev svobodnega prebivalstva župe (svobodini), poslabšanje položaja županov – ostane skupno razpolaganje z neobdelanim svetom - prosta saja,
- spremenjena etnična sestava prebivalstva – slovanske in hlapčevske hube manjše od hub germanskih priseljencev, ker je novo naseljeno prebivalstvo produktivnejše in lahko obdela več sveta

3. Vrhunec oblasti teritorialnih gospostev in partikularizem:

Uveljavljanje patrimonialne oblasti nad odvisnim in svobodnim prebivalstvom – krvno sodstvo in deželna sodišča, ustanavljanje mest in trgov, kovanje lastnega denarja, ustvarjanje zasebnih vojsk, faide in mirovna gibanja

Ministerialiteta in teritorialno zemljiško gospostvo

a. pojem ministerialitete – ministeriali in militi, nesvobodno vojaško in uradniško plemstvo – znaki nesvobode: vezanost na gospoda z zajmom in omejena svoboda sklepanja zakonske zveze

b. razlogi za nastanek ministerialitete – avtarkija gospostva in potreba po vojaki

Nasprotje med pravnim in dejanskim položajem ljudi: nesvobodni, ki ne obdelujejo zemlje se vzpenjajo, neposredni obdelovalci izgubljajo svobodo in drsijo navzdol – dualizem župa: dvor in odvisnih servi : ministeriali

4. Pacta conventa in hrvaška državnost – posledice v 19. stol.

5. Posledice

dolgodobne: hube kot prednice družinskih kmetij, slovensko- nemška etnična meja, razkol v cerkvi in posledice za cerkveno pravo

srednjedobna : nastanek nesvobodnega nižjega plemstva, iz katerega nastane deželno plemstvo

Ključni pojmi:

Partikularizem – Ministerialiteta – Teritorialno zemljiško gospostvo – Deželska sodišča – Krvno sodstvo - Mirovno gibanje - Hubni sistem – Kolonizacija – Nesvobodnjaki in svobodini – Censuali - Prosta saja – Pacta conventa

Kakšne vrste kolonizacije poznaš in njihove posledice ?

Kdo in kdaj je na slovenskem ozemlju uvajal hubni sistem ?

Kako je uvajanje hubnega sistema vplivalo na obseg slovenskega etničnega prostora ?

Kakšno zvezo ima uvajanje hubnega sistema s slovensko-nemško etnično mejo ?

Karakteriziraj kratko teritorialno zemljiško gospostvo !

V čem se kaže vzpon teritorialnih zemljiških gospodov ?

Kaj je ministerialiteta in kaj je razlog za njen nastanek ?

Kdaj in zakaj se pojavijo ministeriali in militi ?

Struktura odvisnega prebivalstva v dobi partikularizma

Kaj so in v katerih zvezah omenjamo deželska sodišča ?

Kaj je mirovno gibanje ?